

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет цивільної та господарської юстиції
Кафедра приватного права
Кафедра права інтелектуальної власності та патентної юстиції**

ІТ-ПРАВО, КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ШІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції**

28 березня 2026 р.

Одеса
Фенікс
2026

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора **Є. О. Харитонова**,
докторки юридичних наук, професорки **І. В. Давидової**

Упорядники-укладачі:

Давидова І. В. — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Калітенко О. М. — кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Бобейко Н. І. — лаборантка кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія».

ІТ-право, кібербезпека та ШІ в умовах гібридної війни :
I-92 матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 28 берез. 2026 р.) / за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. Є. О. Харитонова, д-ра юрид. наук, проф. І. В. Давидової. Одеса : Фенікс, 2026. 300 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.33701>

ISBN 978-617-8763-22-0

Збірник містить матеріали доповідей, присвячені актуальним проблемам ІТ-права, кібербезпеки, цифрової трансформації суспільних відносин, правового регулювання штучного інтелекту та захисту інформації в умовах гібридної війни, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 26 березня 2026 року в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення науковців, викладачів, здобувачів освіти, практикуючих юристів, фахівців у сфері інформаційних технологій і кібербезпеки з результатами сучасних досліджень щодо правових, організаційних і технологічних аспектів функціонування цифрового середовища в умовах сучасних викликів. Матеріали видання можуть бути використані в науковій, освітній і практичній діяльності, а також під час подальшого вдосконалення правового регулювання цифрових відносин і забезпечення кібербезпеки України.

342.95 : 343.32 (477) : 351.863

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти і структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Всеукраїнської наукової конференції

Харитонов Є. О. – завідувач кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія», д-р юрид. наук, проф. (голова);

Федотов О. П. – начальник науково-дослідної частини, професор кафедри морського, митного та інформаційного права, д-р юрид. наук, проф. (заступник голови);

Харитонova О. І. – завідувачка кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції, д-р юрид. наук, проф.;

Галупова Л. І. – доцентка кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції, канд. юрид. наук, доц.;

Зубар В. М. – професор кафедри приватного права, канд. юрид. наук, проф.;

Калітенко О. М. – професорка кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.;

Кривенко Ю. В. – доцентка кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.;

Токарева В. О. – доцентка кафедри приватного права, д-р юрид. наук, доц.;

Бобейко Н. І. – лаборантка кафедри приватного права.

Маковій Віктор Петрович
кандидат юридичних наук, професор
завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін інституту права та
безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА З ОГЛЯДУ НА ПРОЄКТ КОДЕКСУ ПРАВА ПРИВАТНОГО

Умови сьогодення характеризуються поєднанням низки факторів, які справляють доленосний вплив на формування та розвиток приватних відносин, покликаних забезпечити реалізацію кола приватних прав та інтересів особи у поєднанні із охороною публічних інтересів суспільства. Серед таких: екзистенціальні загрози національним інтересам у розрізі положень Закону України «Про національну безпеку», глобалізаційні тенденції розвитку людства, інтеграція українського суспільства до європейської спільноти, транзитивний розвиток національних та світової економік, багаторівневе та прогресуюче втілення цифровізації у всіх сферах суспільного буття посередництвом соціально-економічних, технічних, організаційно-правових інструментів. Вказані фактори мають низку спільнокоренових процесів, пріоритетне місце в числі яких варто надати невід’ємному атрибуту інформаційного суспільства процесу створення, поширення та використання інформації та її різноманітних втілень з використанням цифрових обчислювальних машин. Безумовно, суспільні відносини, в межах яких відбуваються вказані явища, за допомогою яких забезпечується реалізація приватних прав та інтересів осіб, безпосередньо являються предметом правового регулювання цивільного права, визначальною формою якого є Цивільний кодекс України.

Вказані вище процеси в питомій вазі послуговували передумовою до проєктування змін у цивільно-правовому регулюванні суспільних відносин в умовах сьогодення, що виразилося у розробці та впровадженні моделі рекодифікації (оновлення) Цивільного кодексу України, відображеній у відповідній Концепції оновлення Цивільного кодексу України (надалі – Концепція) [1]. Наслідком

реалізації Концепції стало напрацювання проєкту Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) (надалі – Проєкт) з відповідними положеннями [2]. Як Концепція, так і Проєкт містять положення, присвячені питанням трансформації приватноправового регулювання суспільних відносин з огляду на цифровізацію всіх сфер суспільного буття, що може бути охарактеризовано наступним чином.

По-перше, реалізація змісту таких спеціальних законодавчих актів як Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», Закон України «Про електронну комерцію», Закон України «Про електронні комунікації», Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», Закон України «Про цифровий контент та цифрові послуги», Закон України «Про віртуальні активи» потребує релевантного приватноправового нормативного матеріалу у Цивільному кодексі України (надалі – ЦК України).

По-друге, структура та зміст ЦК України має відображати основні тенденції інформаційного суспільства, серед яких визначальною є саме діджиталізація всіх галузей економіки.

По-третє, серед прав людини як основного примату цивілізованого суспільства особливе місце займають цифрові права, виникнення, здійснення, трансформація та припинення яких пов'язане з процесом відповідної обробки, кодування інформації з використанням цифрових обчислювальних машин.

По-четверте, укладення тенденцій цифровізації суспільного буття у формулу співіснування західної моделі інформаційного суспільства «інформаційне суспільство = громадянське суспільство» [3, с. 596-597], де ЦК України виділена основоположна роль.

По-п'яте, імплементація до ЦК України міжнародних стандартів у даній сфері, відтворених зокрема у Європейській декларації про цифрові права та принципи, Декларації про свободу спілкування в Інтернеті, Декларації про майбутнє Інтернету, Рекомендаціях ЮНЕСКО щодо етики штучного інтелекту, Директиві ЄС «Про певні аспекти стосовно договорів поставки цифрового контенту та надання цифрових послуг» тощо.

Необхідно зважити на поступальність дій розробників Концепції щодо впровадження закладених у ній ідей у зміст Проєкту, у тому числі й в розрізі приватноправового регулювання цифрового середовища. Проєктом передбачено відображення цифрової форми у структурі цивільних правовідносин з огляду на ознаку ідентифікації осіб як їх учасників, спеціальний правовий режим об'єктів, а також особливості здійснення їх змісту (природи та відрізняльних рис цифрових прав, вчинення цифрових правочинів та контрактів тощо). Розробниками Концепції у контексті наведеного виокремленні питання щодо запровадження цифрової форми правочину задля забезпечення функціонування електронної комерції, старт-контрактів, веб-банкінгу та інших інструментів цифрової економіки, розвитку положень про цифрові права особи, прояву спеціальних правових модусів, у тому числі цифрової (електронної) особи, розширення кола переліку об'єктів цивільних прав цифровими благами, захисту персональних даних та посилення права на приватність у цифровому середовищі.

Аналіз Проєкту свідчить про відтворення особливостей правового регулювання приватних відносин у контексті: ідентифікації особи через відповідні цифрові інструменти, визначення правового режиму цифрових речей, окреслення кола немайнових прав особи, вчинення (укладення) правочину (договору) у цифровому середовищі, правового режиму речових прав щодо цифрової речі та права інтелектуальної власності стосовно цифрових об'єктів, реалізації зобов'язальних відносин у цифровому середовищі, а також здійснення спадкових прав щодо цифрових об'єктів.

Разом з тим, з огляду на висловлене наявні певні неузгодженості нормативних приписів Проєкту у розрізі предмету даного дослідження, що в певній мірі релевантне відтвореним протиріччям суджень та умовиводів авторів Концепції. Так, спірним є питання визначення правової природи цифрових речей як визначального терміну, пов'язаного з діджиталізацією приватних відносин. Так, ст. 199 Проєкту визначає річчю предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та

обов'язки. Ст. 202 Проекту визначає цифрову річ як благо, що створене та наявне лише в цифровому середовищі. Притому, що деталізація правового режиму цифрових речей має визначати закон, під яким вочевидь розуміється низка законодавчих актів, як-то Закон України «Про віртуальні активи», де віртуальним активом є нематеріальне благо, Закон України «Про цифровий контент та цифрові послуги», в якому детермінується поняття «цифровий контент» як сукупність даних, які створюються і надаються в цифровій формі, та «цифрове середовище», в якому забезпечується доступ до цифрового контенту та/або цифрової послуги й можливість їх використання. З іншого боку маємо у ст. 593 Проекту норму, за якою визначається правовий режим права інтелектуальної власності та права власності на матеріальний чи електронний (цифровий) об'єкт, в якому втілено об'єкт права інтелектуальної власності.

Наведений підхід фактично з одного боку повторює модель цифрової речі, яка міститься у положеннях чинного ЦК України. Однак, частиною 2 ст. 177 ЦК України здійснена диференціація об'єктів як таких, що можуть існувати у матеріальному світі та (або) цифровому середовищі. Подібний підхід створює передумови до формування декількох термінологічних підходів до формування підмножин у системі об'єктів цивільних прав: матеріальних та нематеріальних, цифрових та нецифрових. При цьому слушним буде буквальне сприйняття змісту наведеної норми ЦК України, де мова йде про форму відображення того чи іншого об'єкта з огляду на використану логічну операцію, що пов'язує відповідні предикативні конструкції (кон'юнкція чи дез'юнкція): у цифровому середовищі або матеріальному світі, у цифровому середовищі та матеріальному світі одночасно.

У наукових дослідженнях цивільно-правової природи цифрових об'єктів наявні міркування, що диференціюють цифровий контент на матеріальний (ототожнюється з правовим режимом речей) та нематеріальний, який охоплює майнові та особисті немайнові права автора. При цьому висловлюється думка, згідно якої

цифровий контент асоціюється із природою інформаційного блага та є комплексним інститутом, що охоплюється не тільки нормами права інтелектуальної власності [4, с. 46].

Розробники концепту оновлення ЦК України теж у цьому питанні висловлюють суперечливі міркування, які з одного боку свідчать про відмову від теорії «безтілесних речей», пояснюючи це недопустимістю спрощення правової регламентації цифрових об'єктів до правового режиму речей (майна) [5, с. 132-136], а з іншого – запровадження пропрієтарної моделі сприйняття віртуальних активів з відповідними наслідками [5, с. 269-274], що відображене у згаданих положеннях проєкту.

Безумовно, наведені суперечності та прогалини Проєкту є питанням складності визначення правової природи вказаних правових явищ, а тому стануть предметом подальших розробок поряд з унормуванням правового регулювання суспільних відносин щодо штучного інтелекту, трансформації у цифровому середовищі інших приватноправових конструкцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/76363.pdf>.
2. Проєкт Цивільного кодексу України (Кодексу права приватного) від 22.01.2026 № 14394. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69528>.
3. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Приватне право як концепт. Том III. Концепт приватного права і рекодифікації цивільного законодавства в Україні: рефлексії фронтиру: монографія. Одеса: Фенікс, 2019. 752 с.
4. Трофименко Д.С., Федоренко Д.О. Проблемні аспекти розуміння правової природи цифрового контенту. *Juris Europensis Scientia*. 2022. №1. С. 43-47.
5. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнєцової. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2021. 690 с.